

Sudionici pripremnog sastanka Europsko-mediteranskog kongresa o očuvanju i promidžba drevnih mozaika održanog u RC Ludbreg organiziranog od UNESCO-ovog ureda za Istočnu Europu u Veneciji (2008.)

Venija BOBNJARIĆ - VUČKOVIĆ

Hrvatski restauratorski zavod Zagreb

Restauratorski centar Ludbreg

AKTIVNOSTI U RESTAURATORSKOM CENTRU LUDBREG 2004. – 2008.

U periodu od 2004.-2008., kao i ranijih godina, u Restauratorskom centru Ludbreg¹ provodile su se aktivnosti utvrđene programom rada Hrvatskog restauratorskog zavoda² u cjelini, ali i RCL-a, kao jedne od zavodskih dislociranih radionica. Aktivnosti su bile vrlo raznolike, a mogu se svrstati u nekoliko grupa: konzervatorsko - restauratorski radovi, dezinfekcija i deponiranje umjetnina, organizacija znanstvenih skupova, seminara i radionica te povremene vanprogramske aktivnosti poput suorganizacije izložaba, koncerata i promocija.

Prva, najvažnija i najopsežnija aktivnost odnosi se na konzervatorsko-restauratorske radove na pokretnim spomenicima kulture gotovo s cijelog područja Hrvatske. Većim dijelom na tim su programima angažirani restauratori RC Ludbreg³. U RC Ludbreg realizirani su i neki od programa ostalih odjela HRZ-a: Radionice za papir i kožu,⁴ Odjela za tekstil⁵ te Odjela za polikromiranu skulpturu iz Zagreba⁶. Restauratori navedenih odjela iz Zagreba radili su na svojim programima u radionicama RCL-a zbog većeg raspoloživog prostora potrebnog za rad na umjetninama velikih dimenzija. Na nekima od tih programa surađivali su ili još uvijek rade ludbreški restauratori.⁷

Programi na kojima se radi većim dijelom su financirani od strane Ministarstva kulture RH i to sredstvima namijenjenim za zaštitne radove na pokretnim spomenicima kulture. Osim MK neke od programa djelomično ili u potpunosti financijski su podržale županije, zajednica lokalne samouprave te kulturne institucije.⁸

U proteklih pet godina RC Ludbreg realizirao je sljedeće programe - **I. Radionica za polikromnu skulpturu i slikarstvo: Stara Drenčina**, kapela sv. Ivana krstitelja: radovi na sanaciji tabulata i drvenih klupa (18.st.), **Osijek**, Kapela sv. Roka: konzervatorsko-restauratorski radovi na skulpturama sv. Roka i sv. Sebastijana (18.st.), **Sveti Petar Mrežnički**, RKT župa sv. Petra, župna zbirka: kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak na skulpturama anđela, sv. Florijana i sv. Nikole (18.st.), **Brest Pokupski**, kapela sv. Barbare: nastavak započetih radova do dovršenja na bočnim oltarima Kristova krštenja i Uznesenja Bogorodice (17/18.st.), kao i transport te montaža sve tri obnovljene oltarne cjeline u crkvi, **Varaždin**, Gradski muzej: djelomičan konzervatorsko-restauratorski postupak na pozitivu (17.st.) iz kulturno-historijske zbirke muzeja, **Tomaš**, kapela sv. Tome: kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak na bočnom oltaru sv. Barbare (18.st.); konstruktivna dorada glavnog oltara sv. Tome; tran-

Unutrašnjost kapele sv. Ivana Krstitelja u Staroj Drenčini (okolica Siska), nakon obnove oltara, tabulata, klupa i arhitekture drvene kapele (Foto: Vid Barac, 2006.)

sport i montaža tri obnovljene oltarne cjeline u crkvi, **Varaždin**, privatno vlasništvo: kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak na stilskom namještaju – komodi, trosjedu, dvije fotelje i stoliću (19.st.), **Slavonski Brod**, crkva sv. Trojstva: kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak na 4 skulpture crkvenih otaca, postamentima i zidnoj oblozi te menzi s tabernakulom glavnog oltara sv. Trojstva (18.st.); početak kompletnog konzervatorsko-restauratorskog postupka na bočnom oltaru sv. Križa (18. st.), **Dubočac**, kapela sv. Mihovila: demontaža, transport, dezinfekcija, istraživanja na dva bočna oltara; kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak i montaža in situ bočnog oltara sv. Lucije (18.st.); početak radova na bočnom oltaru Majke Božje, **Donja Voća**, kapela sv. Tome: demontaža, preventivna zaštita, transport, dezinfekcija, istraživanja slikanog sloja i početak kompletnog konzervatorsko-restauratorskog postupka na glavnom oltaru sv. Tome (18.st.); preventivna zaštita, in situ, dva bočna oltara (18. st.), **Nova Gradiška**, kapela sv. Terezije: demontaža, preventivna zaštita, transport, dezinfekcija, istraživanja na glavnom oltaru i propovjedaonici; kompletni konzervatorsko-restauratorski radovi na glavnom oltaru (druga pol. 18.st.) te njegova montaža u crkvi, **Jamničko Podgorje**, kapela sv. Vida: nastavak radova do dovršenja na dva bočna oltara sv. Stjepana i sv. Petra (18.st.) te njihova montaža u župnoj crkvi sv. Antuna Padovanskog u Lasinji koja je u domovinskom ratu ostala bez dijela inventara; kompletan konzervatorsko restauratorski postupak na dvjema skulpturama, dvjema slikama i 6 svijećnjaka s glavnog oltara sv. Vida (18.st.); transport i smještaj u župnom dvoru, **Stari Farkašić**, crkva Pohođenja BDM: kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak na oltarnoj slici sv. Mihovila u ukrasnom okviru (19.st.), **Hrastovljan**, kapela

Detalj papirnatih tapeta „Francuski vrtovi“ iz palače Katić u Dubrovniku u tijeku radova na sanaciji oštećenja.

Međunarodno savjetovanje o konzervatorsko-restauratorskoj djelatnosti ICOR (2006.), RC Ludbreg

sv. Benedikta: preventivna zaštita, demontaža, dezinfekcija, istraživanja te kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak na oltaru sv. Ane (18.st.) pod korom; dezinfekcija i istraživanja na dvije skulpture sa glavnog oltara, **Kuzminec**, crkva sv. Kuzme i Damjana: preventivna zaštita, demontaža i dezinfekcija, istraživanja i izrada prijedloga radova za tri oltarne cjeline; kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak na tabernakulu glavnog oltara sv. Kuzme i Damjana (18.st.), **Mursko Središće**, crkva Marije Kraljice i sv. Ladislava: preventivna zaštita donjeg dijela glavnog oltara sv. Stjepana i sv. Ladislava do zone vijenca (druga pol. 18.st.), **Goričan**, crkva sv. Leonarda: demontaža, dezinfekcija, istraživanja slikanog sloja i izrada prijedloga radova na glavnom oltaru sv. Leonarda (druga pol. 18.st.); preventivna zaštita i demontaža propovjedaonice, **Sveta Marija**, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, oltar Muke Kristove (pod korom) (druga pol.18.st.): preventivna zaštita, demontaža, dezinfekcija i istraživanja. Zatim **II. Radionica za tekstil: Koprivnica**, Muzej grada – etnografska zbirka: kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak na lajbecu iz Jagnjedovca (poč. 20.st.), **Koprivnica**, Muzej grada – etnografska zbirka: kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak na torbici i rupcu iz Koprivničkog Ivanca (poč. 20.st.), **Koprivnica**, Muzej grada – zbirka cehalija: kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak na cehovskoj zastavi (druga pol. 19.st.), **Požega**, kriptu sv. Terezije Avilske: djelomičan konzervatorsko-restauratorski postupak na grobnoj marami pok. Ane Slavetić (poč. 19.st.), **Ludbreg**, kapela sv. Križa, Zbirka sakralne umjetnosti: kompletan konzervatorsko-restauratorski postupak na liturgijskom ruhu – pet misnica (kat.br. 3.3, 3.4., 3.2., 3.6., 3.7.) te štoli (kat.br.3.2.), **Križovljan**, kapela sv. Križa: dezinfekcija i preventivna zaštita kompleta

starog misnog ruha (6 kompleta 9 + 2 pojedinačna predmeta), **Hrastovljan**, kapela sv. Benedikta: dezinsekcija i preventivna zaštita kompleta starog misnog ruha (6 kompleta + 3 pojedinačna komada). Svi radovi popraćeni su obimnom pisanom, grafičkom i foto dokumentacijom.⁹

Druga aktivnost, koja se također provodi kontinuirano tijekom godine, odnosi se na dezinsekciju umjetnina od drvenog i tekstilnog nosioca u specijalno izrađenoj komori za dezinsekciju. Uglavnom se radi na dezinsekciji umjetnina koje dolaze u RC radi daljnje obrade tj. konzervatorsko-restauratorskih radova, ali se tretiraju i umjetnine na kojima slijedi isti postupak u drugim radionicama HRZ-a iz Zagreba i Splita, ali i ostalih institucija koje surađuju na zaštiti svoje građe (Galerija Ružić Sl. Brod, Gradski muzej Varaždin, Muzej grada Koprivnice, Zavičajna zbirka Ludbreg). Dezinsekcija se provodi i privatnim zbirkama stilskog i seoskog namještaja.

Od ostalih planiranih povremenih aktivnosti valja spomenuti organizaciju znanstvenih skupova, seminara i radionica. Nositelj tih programa je Odjel za školovanje, usavršavanje i međunarodnu suradnju iz Zagreba¹⁰ zajedno s ostalim odjelima HRZ-a¹¹. U razdoblju od 2004.-2008. godine organizirani su slijedeće seminari i radionice: Radionica „**Tkanje i vezenje II**“, 2004., Radionica „**Tradicijske tehnike tekstilnog rukotvorstva**“, 2005., Seminar i radionica „**Primjena tehnika starih majstora u konzervatorsko-restauratorskoj praksi – povijesne žbuke**“, Ludbreg-Križovljan, 2005., Međunarodno savjetovanje o konzervatorsko-restauratorskoj djelatnosti – organizacija, obrazovanje i razvoj održavala se zbog velikog broja sudionika u Velikoj svečanoj dvorani dvorca (**ICOR** - International Conference of Restorers), 2006., Seminar i radionica „**Povijesni tipovi mramorizacije i mogućnosti njihove konzervacije i restauracije**“, 2007., Dvodnevni radni sastanak dislociranih radionica HRZ-a o **konzervatorsko-restauratorskoj dokumentaciji**, 2007., Pripremna radionica tečaja „**Komunikacija baštine**“ u organizaciji UNESCO-vog ureda za istočnu Europi sa sjedištem u Veneciji, 2007., Pripremni sastanak za organizaciju **Europsko-mediteranskog kongresa o očuvanju i promidžba drevnih mozaika** u organizaciji UNESCO-vog ureda za istočnu Europi, 2008. Na pripremama svih seminara, radionica i sastanaka bilo je angažirano tehničko i administrativno osoblje i svi ostali djelatnici Centra.¹²

Konzervatori i restauratori RCL-a i sami su bili sudionici nekih znanstvenih skupova, seminara i radionica održanih u Hrvatskoj ili u inozemstvu. Najznačajniji su: Stručni skup „**I.Kukuljević Sakcinski, prvi hrvatski konzervator**“, Varaždinske Toplice, 2004. aktivno sudjelovali s dva izlaganja, Znanstveno stručni skup „**Učiteljice, dizajnerice, čipkarice**“, Lepoglava, 2004. s tri sudionika, Međunarodni simpozij „**Znanost za umetnost**“, Ljubljana, 2004. sa šest sudionika, Znanstveno-stručni skup „**Festivali čipke i kulturni turizam**“, Lepoglava, 2005. sa tri sudionika, **Primjena lasera u sanaciji spomenika kulture**, Zagreb, 2005. sa šest sudionika, **Workshop „Use of Lasers in Conservation and Conservation Science**“. Ljubljana, 2005. s dva sudionika, Znanstveno-stručni skup „**Zaštita, konzervacija i restauracija čipki**“

i radionica „**Prepoznavanje flamanske čipke**“, Lepoglava, 2006. aktivno sudjelovali s jednim izlaganjem te tri sudionika, **10. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji. Konzervatorsko-restauratorska radionica**, Poreč, 2006. aktivno sudjelovali s dva izlaganja, 11. međunarodni festival čipke, Predavanja „**Podučavanje u čipkarstvu**“ i „**Čipka na stolu**“, Lepoglava, 2007. s jednim sudionikom, **Prvi stručni skup restauratora i konzervatora tekstila Hrvatske**, Zagreb, 2007. aktivno sudjelovali s jednim izlaganjem i dva sudionika, **7. strukovno druženje slovenskih konzervatora-restauratora**, Ljubljana, 2008. aktivno sudjelovali na izložbi sa tri plakata i pet sudionika, Intenzivni specijalistički kurs „**Savremene metode konzervacije slika**“, Beograd, 2008. s jednim sudionikom.

Konzervatori i restauratori RCL-a objavljuju svoje stručne radove u periodičnim glasilima poput Podravskog zbornika, Zbornika radova sa znanstveno-stručnog skupa „Kukuljevićevi dani“, Zbornika radova sa znanstveno-stručnog skupa „Lepoglavski dani“, Zbornika radova AKM-a, pa čak i u nekim inozemnim stručnim časopisima poput španjolskog „El Husaño“.

Restauratorski centar u Ludbregu vrlo je privlačan studentima radi obavljanja njihove obvezne studentske prakse. Suradnja na tom polju uspostavljena je s Akademijom likovnih umjetnosti iz Zagreba, Umjetničkom akademijom iz Splita, Tehničkim fakultetom u Münchenu (Technische Universität München) te Visokom stručnom školom iz Potsdama (Fachhochschule Potsdam) u Njemačkoj. U proteklih pet godina svoju je studentsku praksu obavljalo desetak domaćih i stranih studenata.¹³

Uspostavljena je i suradnja na međunarodnoj razmjeni iskustava među restauratorima pa je u okviru tog programa, a posredstvom i u organizaciji Ministarstva kulture RH, RC Ludbreg na desetak dana tijekom svibnja 2008. godine ugostio dvoje stručnjaka iz Mongolije¹⁴ koji su detaljno upoznati s metodama i načinom rada.

Restauratorski centar je surađivao i s gradskim i županijskim institucijama na suorganizaciji i realizaciji nekih vanprogramskih aktivnosti kao što su izložbe, koncerti ili promocije knjiga. Te aktivnosti su se organizirale u maloj dvorani za predavanja na drugom katu dvorca ili u velikoj svečanoj dvorani na prvom katu. U suradnji s Muzejom grada Koprivnice organizirane su promocije Podravskog zbornika br. 29 (2004.) i br. 33 (2008.). Upriličene su promocije knjiga „Zavičajni sentimenti“ autora Stjepana Belovića i „Ludbreške ulice“ autora Dragutina Novaka (2008.). U suradnji s Koncertnom direkcijom Varaždin u sklopu Baroknih večeri 2007. godine organiziran je koncert ansambla „Book Street Band“a iz Londona. U proljeće 2008. godine u povodu 45. Goranovog proljeća u gostima, a u suradnji s Varaždinskom županijom i gradskom knjižnicom i čitaonicom „M. Kerstner“ iz Ludbrega, organizirano je večer čitanja pjesnika. Konačno u ljeto iste godine održana je Charter ceremonija Rotary Cluba Ludbreg.

U svečanoj dvorani dvorca, a od 2006. godine i novouređenoj izložbenoj dvorani u prizemlju RCL-a održano je do sada nekoliko izložbi: Izložba radova nastalih na radionici „**Tkanje i vezenje II**“ u suorganizaciji s POU „D. Novak“ Ludbreg, 2004.,

Pogled s druge etaže na Veliku svečanu dvoranu u dvorcu Batthyany tijekom održavanja seminara / radionice „Povijesni tipovi mramorizacije i mogućnosti njihove konzervacije i restauracije“ održane 2007. godine.

Izložba radova nastalih na radionici „**Tradicijske tehnike tekstilnog rukotvorstva**“ u suorganizaciji s POU „D. Novak“ iz Ludbrega, 2005., Izložba kamenih ulomaka i fotografija „**Arhitektonsko-građevni kamen u Hrvatskoj**“ u suradnji s Rudarsko-geološko-naftnim fakultetom iz Zagreba¹⁵, 2007., Izložba crteža autora **Tomislava Kljaića Grge** iz Varaždina u organizaciji POU „D. Novak“ Ludbreg, 2007., Izložba fotografija „**Aktivnosti u Restauratorskom centru Ludbreg 2005.-2008.**“, 2008.

Tijekom cijele godine RC Ludbreg ugostio je mnoge posjetitelje kojima je omogućeno razgledavanje unutrašnjosti dvorca i kapelice. U iznimnim slučajevima dozvoljen je i ulazak u radionice što se posebno odnosi na mnogobrojne delegacije i goste koje dolaze u službene, poslovne posjete gradu Ludbregu, Turističkoj zajednici, ludbreškim gospodarstvenicima, ustanovama, udrugama, kulturnim i obrazovnim institucijama. Tako je u proteklih pet godina zabilježeno više stotina posjetitelja.

Venija Bobnjarić Vučković

Croatian Conservation Center – Conservation Center Ludbreg

ACTIVITIES IN THE LUDBREG CONSERVATION CENTER from 2004 to 2008

Within the period from 2004 to 2008 there have been various activities going on in the Ludbreg Conservation Centre (LCC), following the Programme of Activities of the Croatian Conservation Institute, as well as the one of LCC, as one of the Institute's branches.

The major and most comprehensive activity is related to conservation/restoration works on movable cultural goods throughout the Republic of Croatia. Programmes in progress are mainly financed by the Ministry of Culture of the Republic of Croatia, while some programmes are financially supported by counties, local communities and cultural institutions. Another activity, in continual progress all year round, is disinsection of wooden and textile objects in an especially designed

U vrijeme održavanja radionice o mramorizaciji organizirana je i izložba „Arhitektonsko-građevni kamen u Hrvatskoj“

desinsection chamber, where inert nitrogen is applied.

Of other planned on and off activities, it is worthwhile mentioning the organization of scientific conferences, seminars and workshops on the Center's especially reconstructed premises. Conservationists and restorators of the LCC have themselves attended some scientific conferences, seminars and workshops held in Croatia or abroad, and have been publishing their expert works in numerous periodicals. The LCC is very attractive to Croatian and foreign students since they are offered a possibility to complete their obligatory student traineeship there with contacts and co-operation in international exchange of restorator's experiences.

The Centre's co-operation with city and county institutions is inevitable in order to realize some extra activities, such as exhibitions, concerts and promotions of published books. The Ceremonial Hall of the mansion, as well as the newly redecorated Exhibition Hall on the ground floor of the LCC mansion, have hosted several exhibits since 2006. Last year many visitors could see the interior of the mansion as well as the chapel nearby. In exceptional cases, entrance was also allowed into the workshops – very often to numerous groups of representatives, official and business visitors to the Town of Ludbreg, the Tourist Association, companies, institutions, clubs and cultural and educational institutions.

BILJEŠKE:

1. U daljnjem tekstu „RCL“.
2. U daljnjem tekstu „HRZ“.
3. Konzervator savjetnik Venija Bobnjarić-Vučković (voditeljica Centra); konzervatori restauratori: Zlatko Kapusta, Jelena Spevec i Daša Suhić; restauratori viši tehničari Ada Vrtulek Gerić i Maja Vrtulek; restauratori tehničari: Davor Bešvir, Dana Buljan-Cypryn, Roko Cypryn Buljan (drvo rezbar), Stako Kirić (stolar), Monika Petrač; suradnici restauratori tehničari Vesnica Abramović i Dijana Črepinko; volonteri: Antonio Horvatić, Dražen Katalenić, Zrinka Matijević, Vladimir Šestan.

4. Konzervator-restaurator Andreja Dragojević (voditeljica odjela); konzervatori restauratori Marko Tišljar, Lara Žufić, Daniela Ratkajec Pedišić, Sandra Juranić i suradnik konzervatora restauratora Marinko Prlić.
5. Konzervator restaurator savjetnik Bernarda Rundek Franić (voditeljica odjela); restauratorice Gordana Car, Lana Čačić i Branka Regović; restaurator tehničar Blaženka Beatović.
6. Odsjek I: konzervator restaurator savjetnik Vesna Šimičić (voditeljica odsjeka); konzervatori restauratori Edo Anušić, Iva Koci, Snježana Hodak, Tomislav Jakopaš; Odsjek III: konzervator restaurator savjetnik Josip Turk (voditelj odsjeka); viši konzervatori restauratori Sonja Črešnjak i Mladena Đurić; konzervator restaurator Anđelko Pedišić; viši restaurator tehničar Maja Kolar; restaurator tehničar Miljenko Zvonar; Odsjek IV: konzervator restaurator savjetnik Romana Jagić (voditeljica odsjeka), konzervatori restauratori Aleksandar Bezinović i Lana Lalić, restaurator tehničar Ana Marija Franić.
7. Programi ostalih odjela na kojima su bili angažirani ludbreški restauratori su:
 - a) Dubrovnik, Palača Katić- papirne tapete „Dama s jezera“, „Vidici Škotske“ i „Francuski vrtovi“ proizvedene u Rixheimu u Francuskoj (19.st.).
 - b) Stara Drenčina, Kapela sv. Ivana Krstitelja – oslikani tabulat (18.st.).
 - c) Varaždin, kapela sv. Florijana – glavni oltar sv. Florijana.
8. Neki od ostalih investitora: Varaždinska županija, Koprivničko-križevačka županija, Grad Koprivnica, Poglavarstvo grada Ludbrega, Muzej grada Koprivnice, Gradski muzej Varaždin, POU „D. Novak“ Ludbreg, RKT župa Kuzminec, RKT župa Goričan, Franjevački samostan Slavonski Brod, Galerija Ružić Slavonski Brod.
9. Na dokumentaciji su radili: Davor Bešvir, Venija Bobnjarić-Vučković, Roko Cypryn-Buljan, Dana Buljan-Cypryn, Sandra Planko Kos, Jelena Spevec, Natalija Vasić, Maja Vrtulek.
10. Voditeljica programa Iskra Karniš i suradnice: Mihaela Bišćan, Janja Ferić, Dijana Požar, Andreja Šimunić.
11. Odsjek IV iz Zagreba voditeljice Romane Jagić te njenih suradnika Aleksandra Bezinovića, Tihe Dabac, Ane-Marija Franić i Lane Lalić.
12. Venija Bobnjarić-Vučković, Štefanija Havaić, Božica Kirić, Željko Moslavac, Sandra Planko Kos, Rosana Vučković.
13. Neki od studenata koji su obavljali praksu: Birgitt Spiess, Dagmar Dammar (D - Potsdam) Lana Lalić, Nevena Krstulović, (Split); (Zagreb).
14. Restauratoricu tekstila Myagmarsuren Butemj i stručnjaka za digitalizaciju spomeničke baštine Altansukh Badam iz Centra za zaštitu spomeničke baštine Mongolije iz Ulaanbaatora, R Mongolija (Cultural Heritage Center of Mongolia).
15. Izložba je organizirana u suradnji s Dr.sc. Josipom Tišljarem koji za izložbu ustupio dio fakultetske i privatne zbirke.

IZVORI I LITERATURA:

Dokumentacija HRZ-RCL-a 2004-2008.